

Ambrož) je znana na vsem slovanskem zahodu, ima pa kot latinsko koledarsko ime *Ambrosius* svoje korenine v starogrškem pridevniku *ambrosios*, kar pomeni »božanski, nesmrten«. Samostalni *ambrosia* (sloven. *ambrozija*) je pomenil v starogrški mitologiji »hrano, ki daje bogovom mladost in nesmrtnost«. Ime *Ambrož* je v Sloveniji precej pogosto kot priimek, posebno pa se je razširil patronimik *Ambrožič*, ki spada med prvih 200 slovenskih priimkov. Druge različice srečamo redkeje (*Ambraš*, *Ambroš*, *Ambros*, *Ambroželj*), ob madžarskem posredništvu so nastali priimki *Ambruš*, *Ambruž*, *Ambružič*, ki so omejeni na Pomurje.

Zanimivo je, da se pri vzhodnih Slovanih srečujejo priimki iz latinsko-poljskega vira (*Ambrós*, *Ambrósov*) in iz neposrednega gr-

škega (prehod sogl. *b* v *v*), npr. *Amvrósov*, *Amvrósin*, *Amvrósimov*, *Amvrós'jev* (prim. B. Unbegaun, *Russian Surnames*, Oxford 1972, str. 49, 65, 301, 307).

V priimkovno družino *Ambrosius* moramo šteti tudi prejetirane priimke (*Am-*: *Jam-*, kot *Andrič*: *Jandrič*), ki imajo svoje središče spet na kajkavskem ozemlju, od koder se je ta ali oni razširil tudi na slovenski vzhod; omenimo samo tiste, ki so zabeleženi v Sloveniji: *Jambor*, *Jambrej*, *Jambriško*, *Jambrovič*, *Jamborčič*, *Jambrešič*, *Jambrosič*, *Jambrosi*, *Jambrožič*, *Jambrušič*, *Jamrovič* (prim. tudi poljska priimka *Jambor*, *Jambrowski* — S. Rospond, *Słownik nazwisk śląskich* II, Wrocław 1973, str. 179).

F. Jakopin

Filozofska fakulteta v Ljubljani

KNJIŽNA VZGOJA V OSNOVNI ŠOLI

Ko učitelj slovenskega jezika v razredu spregovori o knjigi, se premalo zaveda, da so učenci že dolgo njeni porabniki. Sprejema predbralni čas, to je čas slikanic in pripovedovanja, pa tudi leta, ki jih je učenec preživel na knjigi, ko je hodil v nižje razrede osnovne šole. Nadalje učitelj ne pomisli dovolj na to, da obiskujejo učenci tudi knjižnice in da imajo verjetno že nekaj svojih knjig (ali da imajo knjige njihovi starši in sorodniki). Prav vsak slovenski šolar je bral Cicibana in zgodbe, ki so izšle v zbirki Čebelica, poznana sta mu Kurirček in Kurirčkova knjižnica. V času, ko ga literarnoestetsko usmerja učitelj slovenskega jezika, najbrž taisti učenec prebira Pionirja, Pionirski list, Glasbeno mladino, Mladino, pa tudi druge časopise in revije. Otrok knjižno ni več nerazgledan, do zapisane besede ima svoj odnos. Knjige mu je v večji ali manjši meri priporočal razredni učitelj. O njih je najbrž moral že »uradno« pripovedovati in prebrati nekaj del iz seznama domačega branja.

V višjih razredih osnovne šole je knjižna vzgoja operta na literarnoestetsko vzgojo: na interpretacijo pesmi in proznih besedil iz prebranega Berila, na knjige domačega branja in na tiste iz seznama tekmovanja za bralno značko.

Najbolj konkretno teče pri pouku slovenskega jezika beseda o knjigi, kadar je na vrsti obravnava domačega čtiva, učenci pa ravno od teh ur ne pričakujejo nič novega.

Dostikrat pomenijo dejansko le izgubo časa. Slabo je pri domačem čtivu že to, da morajo do istega dne vsi učenci — pa tudi če je na šoli več paralel! — prebrati isto knjigo. Razumljivo, da morejo to napraviti le tisti, ki knjigo pravočasno dobijo. Knjig pa zmanjka že prvi teden tako v šolski kot v javni mladinski knjižnici. Učenci, ki niso imeli sreče, da bi knjigo prebrali, si pomagajo s prepisovanjem. Ko pride v šoli na vrsto tako imenovana »obravnavna domačega čtiva«, nestrpnost čakajo, da bo ura minila. Neprivlačne pa so te »obravnavne« tudi zato, ker potekajo kar naprej po istem vzorcu: izpiši ..., prepisi ..., označi ..., povej ..., ilustriraj ... ne glede na to, ali obiskuje učenec četrti ali osmi razred. Zgodi se tudi tako, da mora učenec isto knjigo kot »domače branje« prebrati celo dvakrat (enkrat v nižjem, drugič v višjem razredu, tretjič pa nemara še na srednji šoli) in obakrat odgovarjati na ista ali pa na zelo podobna vprašanja.

Odpor do branja je najbolj izrazit pri učencih, ki niso mogli osvojiti bralnih navad in ki jim dela težave sama tehnika branja. Stopnjuje ga izbor čtiva, ki ga skoraj povsod diktira učitelj, ta pa ne pomisli, da učenci za branje niso enako motivirani in ne enako dovzetni. Kar bi deklice pripravilo do solz, fantov ne bo niti malo ganilo. Kar bo zanimivo za podeželskega bralca, bo malemu mestjanu popolnoma tuje ipd. Na koncu vseh koncev je rezultat ta, da pomenijo knjige, določene za domače čti-

vo, neke vrste breme in ne opravijo tiste naloge kot bi jo morale.

Tekmovalce za bralno značko štejemo res že med ljubitelje knjige, njihovo delo je povezano z izvenšolskim udejstvovanjem, branje knjig za domače čtivo pa je obvezno. To obveznost bi morali napraviti mikavno, da bi pri pouku knjižna vzgoja prišla do pravega izraza. Zaradi tega bi moral pa učitelj spremeniti način dela.

Seznam knjig za domače čtivo je obsežen in zajema domača ter prevedena dela. Navadno ga učenci v celoti sploh ne poznajo, ker učitelji iz njega odberejo najraje tiste naslove, ki ustrezajo predvsem njim (ker delo poznajo ali ker vedo, da ga ima šolska knjižnica), nato pa vsebino ukalupijo v neke točke, določijo zadnji datum, ko mora biti knjiga prebrana in za učence se začne boj v areni: kdo bo knjigo prvi dobil, komu in kolikim jo bo posodil, od koga bo snov prepisal, kakšna bo ocena. Če bi učitelj seznanil razred s celotnim seznamom knjig in dovolil, da učenec prebere do določene roka tisto knjigo, ki jo more dobiti ali

ki bi jo posebno rad prebral, bi nepotrebna nervoza odpadla. Ob leposlovni knjigi živi tudi znanstvena in poljudnoznanstvena knjiga, ki je za marsikaterega učenca bolj zanimiva od leposlovne. Le zakaj je ne bi smel prebrati kot knjigo za domače čtivo in o tem, kar je ob njej spoznal, pripovedovati še drugim, tudi učitelju? Isto velja za revije, naj so to šolarjem namenjeni Pionir, TIM, Presek ali pa Priroda, človek in zdravje, Planinski vestnik, Proteus, Obzornik, to, kar učenec prebira iz lastnega zanimanja.

Pred vrati je celodnevna šola. Brez knjižnice, knjig in knjižne vzgoje si jo je težko predstavljati. Knjižno vzgojo pa je treba razumeti kot proces, ki mladega bralca oblikuje v kritičnega, samokritičnega in iniciativnega človeka. Vse, kar ni v skladu z učenčevimi psihičnimi potrebami, ta proces zavira. Na to naj bi mislil učitelj, kadar učencem priporoča knjigo. Knjigo smemo res samo priporočati, ne smemo je vsiliti.

Berta Golob
Kranj

RAZPRAVA O SREČKU KOSOVELU V ITALIJANŠČINI*

Prizadevanja po vsestranskem medsebojnem spoznavanju dveh sosednih kultur, slovenske in italijanske, so rodila že nekaj sadox, ki so žal še vedno zvečine slovenski. Med te spada tudi razprava Marije Pirjevec *Srečko Kosovel: aspetti del suo pensiero e della sua lirica*. Razprava je izšla dve leti po izdaji Kosovelovih pesmi v italijanskem prevodu Jolke Milič (*Poesie di velluto e Integrali*) Trieste, 1972 in predstavlja v nekem smislu literarnozgodovinsko pojasnilo pa tudi dopolnilo tega izbora. Ko govorimo o dopolnilu, mislimo na nepopolnost prevajalkinega izbora in na prizadevanje Marije Pirjevec po celoviti predstavitvi Kosovelove umetnosti.

Prizadevanje po taki obravnavi pesništva in misli Srečka Kosovela se izrazi že v uvodnem poglavju, nekakšnem monografskem pregledu slovenske kritike in literarne zgodovine, ki sta se ukvarjali z delom in osebnostjo Srečka Kosovela. Avtorčin pregled sega od prvih zapisov do najnovejših raziskav o pesniku. Pri tem je avtorica natančna in poročevalsko skrbna v toliki meri, da v želji po »popolni objektivnosti« zvečine niti ne zavzame kritičnega niti osebnega odnosa do obravnavanih avtorjev. Izjemo napravi samo pri Francu Za-

dravcu, o katerem pravi, da je prvi poudaril vrednost in kompleksnost Kosovelove ekspresionistične lirike in znanstveno obdelal Kosovelovo pesniško osebnost. Takšna objektivnost je sicer razumljiva, kadar pomislimo, da je razprava predvsem informativnega značaja. Lahko bi celo zapisali, da bi bolj kritična problemska obravnava italijanskemu nepoznavalcu slovenskega literarnega dogajanja otežila razumevanje kritičnega in literarnozgodovinskega gradiva. Po drugi strani pa je tudi res, da samo poročanje ne izlušči tistih idejno-estetskih problemov, ki so spremljali in spremljajo dojemanje Kosovela na Slovenskem, čeprav spet ne trdimo, da bi avtorica kritičnost in problemskost izločila iz svojega razpravljanja o samem Kosovelu in še posebej o njegovi poeziji. Avtorica je znala izluščiti in označiti najznačilnejše posebnosti Srečka Kosovela na vseh etapah njegovega ustvarjalnega delovanja, in to v slovenskem in evropskem literarnem, kulturnem in družbenem kontekstu.

Razpravi je tako uspelo prikazati pesnikov razvoj od začetne navezanosti na lastni in-

* Marija Pirjevec, *Srečko Kosovel: aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Editoriale stampa triestina — Založništvo tržaškega tiska, Trieste 1974.